

Τὸ προπύλαιον

El propileu

Fòrum d'informació i de diàleg
del Museu de Montserrat

I Gener de 2008

Χαῖρε – Salve – Hola!

Com a abat de Montserrat em plau saludar els lectors del Propileu, persones interessades per les arts plàstiques, promotors i activadors de la cultura del nostre país. L'Abadia de Montserrat sempre ha volgut ser present en aquest àmbit tan important, jo diria bàsic, per a la supervivència i el veritable progrés d'un poble. El Museu de Montserrat està duent a terme en el sector de les arts i de l'arqueologia allò que l'Abadia de Montserrat, de la qual depèn, fa també en altres àmbits de la cultura per mitjà de les revistes i publicacions, la música, la biblioteca, etc. Al darrere de cada sector i de cada competència sempre hi ha un o diversos monjos que hi esmercen el millor d'ells mateixos i ho fan amb el mateix anhel i entusiasme que els va portar al monestir. Aquesta és l'autèntica clau d'interpretació que els lectors i els qui connecten amb nosaltres per mitjà de la cultura han de tenir present, si volen comprendre el rerafons de les nostres activitats exteriors.

El nom El Propileu no és banal, ha estat molt pensat i discernit. A l'Acròpolis d'Atenes, els Preopileus eren l'entrada monumental i tenien una funció d'acolliment i de preludi. Allà es trobava, i no causalment, la Pinakotheca i allà començava la via sacra que conduïa directament cap al Partenó, temple i meta. Aquesta és també la funció que té el museu en el conjunt del monestir i santuari de Montserrat: fer tastar per endavant l'emoció d'un encontre o d'una descoberta i conduir els esperits, afinar-los i unir-los amb vistes a un creixement en humanitat i en una obertura cap a l'infinit. En el fons, aquesta és la vocació de ser home o dona i el compromís d'omplir aquest anhel amb realitats experimentables.

Josep Maria Soler i Canals
Abat de Montserrat

El creixement és un imperatiu de tota institució viva i, pel que estem veient, el MDM té vida i genera vida, i d'ací ve el naixement d'El Propileu, fòrum informatiu i de diàleg del MDM.

Val a dir que el MDM no és una cosa d'ara, sinó que el nucli germinal, que va ser l'antic Museu Bíblic fundat el P. Bonaventura Ubach (1879-1960), té la data del 1911. Després, amb els diferents alts i baixos propis de la història de qualsevol institució, el MDM ha anat cobrint etapes acomodant-se a les èpoques i circumstàncies. L'octubre farà 30 anys que en sóc el director, però només fa uns pocs anys que el MDM ha obtingut unes condicions que ens han permès el desenvolupament que desitjàvem. La publicació del Propileu és un pas més endavant vers l'objectiu que ens proposem de fer del nostre museu no solament un lloc on és exposada una part del patrimoni artístic i arqueològic de l'Abadia de Montserrat –això continua essent prioritari–, sinó que maldem perquè aquest patrimoni, que ens ha llegat la història i els nombrosos donants, sigui conservat en condicions correctes, estudiat i valorat en el món de la cultura i inserit, amb els contactes amicals i de col·laboració mútua, dins del sis-

tema més ampli de les institucions públiques i privades que treballen en el sector dels museus, de les arts plàstiques i de la cultura en general.

El Propileu no és res més que una irradiació, en l'àgora de la cultura, d'allò que som i del que fem al MDM. Crec que si ens fem conèixer una mica més, segurament el nostre esforç rendirà més i contribuirem a enriquir aquest sistema arterial que hauria d'unir, per damunt de les naturals diferències d'origen i d'orientació, tots els qui treballem en aquest àmbit amb una idèntica finalitat: la promoció de la cultura i la dignificació de l'home i de la dona.

El Propileu neix de manera modesta i sense pretensions que ens sobrepassin. No tenim intenció d'adoctrinar ningú. Ens limitem a obrir les portes de casa i a oferir la nostra amistat a tots els qui treballen en l'àgora de la cultura i als qui us agrada freqüentar-la i fruïu visitant els museus i llegint les nostres publicacions. No desitgem res més, perquè si ho aconseguíssim, ho hauríem guanyat tot.

Josep de C. Laplana
Director del Museu de Montserrat

Ὁμολογία – Confessio – Jo penso així

CULTURA – CULTURES, una reflexió i una exposició amb ona expansiva

El 17 de febrer del 2003 el MDM va rebre de la Fundació Caja Madrid una important donació de peces d'arqueologia i d'antropologia que un cop estudiada i restaurada va constituir el material de l'exposició Cultura-cultures inaugurada el 22 de març del 2006 a la Sala Daura del MDM, també amb l'ajut de Caja Madrid. Una bona exposició no consisteix solament a exposar correctament o de manera impactant un conjunt d'obres d'art, sinó que ha de tenir un argument i una argumentació, és a dir un missatge i una transmissió adient. Se'm va ocórrer que el comú denominador dels materials disponibles podia ser el diàleg de les cultures, les antigues en el temps i les llunyanes en l'espai. La tesi de fons era, doncs, la unitat substancial del gènere humà a través del temps i de l'espai i la recerca del sentit de la vida humana. Josep Corredor Matheos va acceptar el comissariat d'aquesta exposició amb entusiasme i ha reeixit a elaborar un discurs de gran interès i d'enorme actualitat. (JdCL)

J. Corredor-Matheos
Escriptor i crític d'art

Les cultures del passat ofereixen, en els nivells més externs, grans diferències, degudes a les condicions socials i al seu desenvolupament històric. Aquesta col·lecció del Museu de Montserrat, que ha estat presentada fins ara a aquest Museu, Andorra, Tarragona i A Coruña, constata que, a un nivell més profund, però perfectament perceptible, totes les cultures constitueixen, en el fons, una mateixa i única cultura. La que correspon a l'ésser humà, que ha tingut sempre les mateixes necessitats espirituals i estètiques, les mateixes angoixes i una profunda ànsia d'absolut. Ser conscients d'això és especialment rellevant, quan tenim uns coneixements més amplis de les cultures del passat i en moments en què la globalització introdueix unes immigracions massives i unes interrelacions entre les cultures més allunyades. El futur ens dirà si caminem cap a una convivència d'aquestes cultures diverses, que introduixin influències mútues o una veritable síntesi, difícilment imaginable. D'una manera o d'una altra, manifestacions com aquesta exposició contribuiran a conèixer millor els antecedents de les cultures actuals, el que tenen de comú i la seva plena validesa espiritual i estètica.

Σύνδειπνος – Conviva – Convidat

Una opció del MDM per l'art contemporani de valors i de qualitat

La relació del galerista Carles Taché amb Montserrat ve de lluny, quan encara no ocupava el lloc tan destacat que té actualment en el ranking mundial de les galeries d'art contemporani; però des de fa un parell d'anys, els contactes de Taché amb el MDM han estat el detonant d'una mena de procés de fissió en cadena en pro de l'art contemporani, que encara estem gestant. Taché, amb la seva veu profunda i la seva cabellera lleonina, té el posat d'un profeta, però en realitat més que un visionari és un home de gran visió i d'enorme talent. Ell, un parell més de persones com ell i un petit grup d'artistes de primer ordre mundial ens estan obrint els ulls i ens fan albirar uns camps amplíssims d'incidència i de col·laboració en aquest àmbit del contemporani. Estem buscant procediments i maneres, i segurament els trobarem. (JdCL)

Carles Taché
Galerista

Entenc Montserrat com a lloc únic d'espiritualitat, reflexió, assossec i també de llibertat. Aquestes nocions que vaig tenir en els meus dies de joventut segueixen latents avui dia i encara més quan, farà uns anys, vaig assistir a l'exposició de l'amic pintor Julio Vaquero i vaig tenir la sort de conèixer i gaudir d'una distesa conversa amb en el Pare Laplana.

Fou un primer encontre ple d'idees i coincidències mútues. Rara vegada ocorre que valors culturals, ètics i, fins i tot, il·lusions i projectes personals resultin ser tan semblants. Tard o d'hora ambdós arribaríem a un lloc comú. La voluntat de compromís i il·lusió que sempre ha caracteritzat tot el que significa l'Abadia de Monesterrat, sempre sota la complicitat del Pare Laplana, ens ha empès a proposar una nova funció artística per al vell Monestir de Santa Cecília de Montserrat, on un projecte museístic i expositiu dedicat a l'Art Contemporani sumaria i complementaria de diferent manera els enormes valors místics i espirituals de l'Abadia.

La visita que mantinguérem juntament amb el Pare Laplana i l'artista Sean Scully a aquest monument del romànic el juliol del 2005 ens va empènyer a proposar aquesta iniciativa cultural en la qual la societat civil, l'artística i la religiosa s'aglutinarien harmoniosament tot promovent projectes especials, dedicats i construïts exclusivament per a Santa Cecília, de grans artistes internacionals en els quals la seva expressió plàstica enllaça perfectament amb la dimensió espiritual i mística.

Exposicions a casa

Subirachs a Montserrat

Artur Ramon Navarro

Historiador de l'Art, antiquari i galerista

Del 14 de febrer a 1 de maig. Se'n va ocupar Judit Subirachs Burgaya, membre del Consell d'Assessors del MDM. L'exposició tractava la relació de l'escultor amb Montserrat on hi ha obra seva de totes les èpoques, a través de 40 anys de col·laboració i amistat. Impossible parlar de Josep Maria Subirachs sense parlar de Montserrat i impossible visitar Montserrat sense trobar-te diverses vegades amb obra de Subirachs. Són camins que s'han creuat de manera indestruïble. Impossible deixar d'estimar-nos. L'exposició comptava amb 15 escultures, 11 pintures, 14 dibuixos, 3 aiguaforts, 17 medalles commemoratives i les fotografies gegants de les obres de Subirachs a Montserrat. Caixa Penedès va patrocinar aquesta exposició. Subirachs va fer els 80 anys i va visitar l'exposició uns dies més tard. Va comentar: "No està tan malament com em pensava. Crec que aquest escultor és un artista que promet".

Inauguració de l'Espai d'Art Pere Pruna amb una exposició de contemporani.

Javier Puértolas, "Als laberints del visible"

Les exposicions que arriben al MDM són de caràcter i de proporcions ben diferents. Per això a més de la Sala Daura, inaugurada el 2004, calia organitzar un espai més funcional i versàtil dedicat a exposicions més petites i amb un cert caràcter íntim. El jove arquitecte Garcia Fuentes va dissenyar aquest espai amb un criteri minimalista, sense necessitat de fer obra. El nom de Pere Pruna vol ser un homenatge a aquest pintor, que va residir a Montserrat durant un parell d'anys i va ser mestre de l'Estudi de Pintura. És un pintor montserratí amb el qual el MDM estava en deute.

L'Espai d'Art Pere Pruna es va inaugurar el 16 de març del 2007 amb una exposició de Javier Puértolas titulada "Als laberints del visible", que va durar fins al 4 de juny. El crític d'art Àlex Mitrani va ser el presentador de l'artista i el galerista Fidel Balaguer va editar un catàleg que reproduïa les obres més importants i incloïa un text del P. Abat i un altre d'Àlex Mitrani. La premsa i la crítica se'n va ocupar molt positivament i Puértolas ha deixat com a record el seu quadre *Fonaments de l'enteniment* (2004), 150 x 180 cm que ha ingressat al fons del MDM. (JdCL)

Els Piranesi de Montserrat

Josep Maria Garcia Fuentes

Arquitecte Assessor del MDM

Pocs gravats han generat tant d'interès i una multitud tan gran d'interpretacions i valoracions com els de Giovanni Battista Piranesi (1720-1778). La seva influència arriba fins als nostres dies a través d'àmbits tan diferents com l'arquitectura, la pintura o el cinema. Aquest valor suggestiu no és gens estrany si ens fixem en la fascinant barreja de malenconia i erudició arqueològica que desprenen els gravats de Piranesi, en la gran qualitat tècnica del seu burí, o en el seu llenguatge visionari i gairebé cinematogràfic.

L'exposició "Els Piranesi de Montserrat" consta d'una seixantena d'estampes del fons del Gabinet de Gravats de la Biblioteca de Montserrat, i ha estat comissariada per l'especialista piranesià Artur Ramon Navarro. Aquests gravats pertanyen a les sèries *Vedute di Roma*, *Le antichità romane*, i *Alcune vedute*, on es representen els espais, les vistes i els monuments més coneguts de Roma.

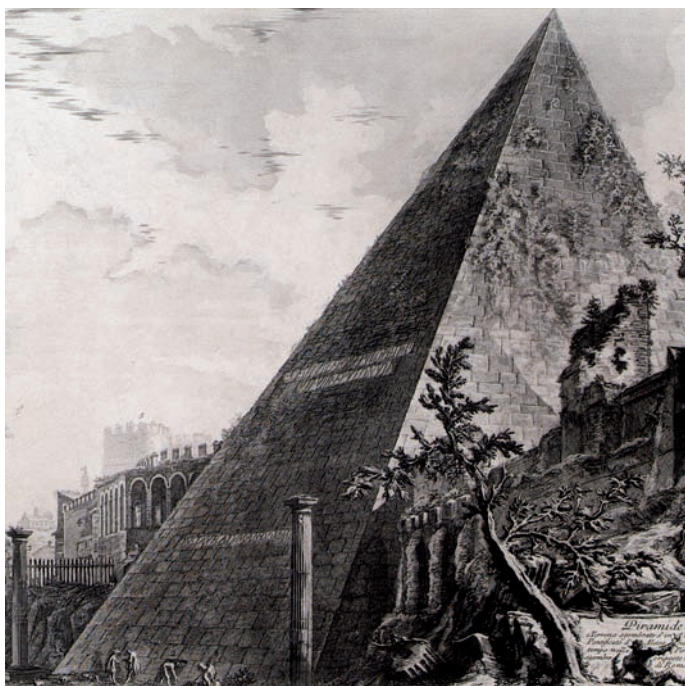
Les *vedute* s'utilitzaven com a record pels primers turistes, molts d'ells procedents del nord d'Europa, gairebé com un precedent de les postals modernes. De fet, van ser un instrument molt efectiu de difusió de l'arqueologia arquitectural.

tònica romana. Però també van ajudar a crear una visió idealitzada de les ruïnes romanes, fins al punt que alguns visitants de Roma se sentien decebuts quan confrontaven la visió de la ciutat, que coneixien a través dels gravats de Piranesi, amb la ciutat real, molt menys grandiosa. Aquest engrandiment és lògic si tenim en compte que el gravador va ser un gran defensor de la preeminència de Roma sobre Grècia. És per aquest motiu que l'exposició s'ha complementat amb la primera edició de *Il Campo Marzio dell'Antica Roma* (1762), un tractat essencial per entendre aquesta defensa. El llibre s'ha presentat físicament i a través d'un interessant audiovisual realitzat per Víctor Font.

Tots els materials exposats van ser adquirits a Roma pel P. Ubach durant els anys posteriors a la I Guerra Mundial i són propietat de l'Abadia de Montserrat. L'exposició ha estat possible gràcies al patrocini de la Fundació Banc Sabadell, en col·laboració amb la Fundació Montserrat 2025. Després de la inauguració a Oviedo, l'octubre del 2006, ha itinerat a Sabadell, París, Andorra i també a Tarragona, després d'exposar-se a la Sala Daura del Museu de Montserrat del 27 de juliol fins al 14 d'octubre del 2007.

Malgrat que "Els Piranesi de Montserrat" ja ha acabat la seva itinerància, l'exposició perdura en un esplèndid i acurat catàleg dirigit per Artur Ramon Navarro i editat pel mateix Museu de Montserrat, en el qual a més de les reproduccions dels gravats exposats, trobem diferents estudis i escrits entorn de Piranesi, Roma i Montserrat. Una oportunitat perfecta per reflexionar sobre els fonaments de la nostra cultura. I és que realment, *romani sumus*.

Virgo Serena

El mateix acte amb què inauguràvem els Piranesi va servir també d'obertura de l'exposició del fotògraf **Lluís Casals i Coll**. Constava de 18 fotografies grans que eren una selecció del reportatge de

la imatge romànica de la Mare de Déu de Montserrat que el Monestir va encarregar al fotògraf amb ocasió de la restauració i estudi que es va fer el 2002. Les fotos són espectaculars i han produït impacte en els nombrosos visitants d'estiu. La fotografia té cate-

goria per entrar de ple dret en un museu d'art, i segurament en anys venidors l'Espai d'Art Pere Pruna tornarà a acollir exposicions d'artistes fotògrafs, principalment durant els mesos estivals, ja que l'experiència de Lluís Casals ha estat molt positiva.

El títol "Virgo Serena" d'aquesta exposició n'expressa molt bé el contingut, puix que les fotografies posen davant la vista l'expressió hieràtica i senyorívola, però a l'ensems tendra i expressiva de la imatge que tots els catalans han vist moltes vegades i tenen impresa dins la memòria. Alguna entitat ja ha fet els passos previs per demanar el préstec d'aquesta exposició de fotografies. El projecte inclou l'edició d'un petit catàleg que tingui la delicadesa i l'encís d'un "llibre d'hores". El tema s'ho val. (JdCL)

Dibuixar l'avantguarda

Àlex Mitrani
Crític d'art

Les nostres avantguardes són encara un territori per delimitar, descriure i descobrir. En aquesta recuperació i nova valoració, cal destacar les col·leccions que està constituint Mapfre que recullen artistes i obres discretes i desconegudes, com les de Joan Junyer i Joan Sandalinas, amb formats íntims, petits però molt significatius i rics com el dibuix. Gràcies a l'exposició del Museu de Montserrat les hem pogut veure per primer cop a Catalunya. L'historiador i crític d'art Josep Casamartina, que ja és ben conegut com a especialis-

ta en la matèria, sobretot ran del seus estudis sobre Josep de Togores o Ángeles Santos, ha comissariat les exposicions i realitzat els textos dels corresponents catàlegs.

Junyer i Sandalinas van ser dos dels entusiastes còmplices de la modernitat pictòrica que s'imposava internacional-

ment, però que aquí costava d'implantar, malgrat els esforços de personalitats individuals com el galerista Josep Dalmau. Aquests esforços es disgregarien per l'atracció de centres com París o Estats Units, en el cas de Junyer, o per la resistència de l'entorn i, sobretot, el trauma i empobriment a ran de la Guerra Civil, cas de Sandalinas.

Joan Junyer demostra una gracilitat i estilització que s'explica per la seva passió per la dansa i matisa el primitivisme folklòric inspirat en Mallorca. Joan Sandalinas va reeixir en una síntesi de cubisme i de realisme urbà. Vistes avui, les seves obres i el seu testimoni ajuden a dibuixar una època i una poètica.

Els miracles de Ramiro Fernández

Josep Casamartina i Parassols
Crític d'art

Ramiro Fernández Saus és de Sabadell (1961), on viu i treballa, però la seva pintura s'exposa a Madrid, Londres i Buenos Aires. És un d'aquests artistes que sempre té pocs quadres al taller perquè se li'n van dels dits. Pinta flors i violes, gossets i exploradors, mariners i llunes plenes, hi ho fa tan per a la gent que no sap d'art com pels més entesos. Coneix els secrets de la pintura a l'oli tradicional i totes les receptes, però en prescindeix olímpicament amb vistes a una dicció que al mateix temps que és espontània, és sàvia i respira l'encant i la gràcia del *Trecento* Italià, la deliciosa ingenuïtat dels ex-vots, i l'expressivitat directa del còmic. Per això Ramiro Fernández és un pintor anòmal, mal conegut en el

medi barceloní, però molt apreciat per alguns col·leccionistes tan d'aquí com de fora. L'artista sabadellenc va arribar a Montserrat mitjançant l'Àlex Mitrani, que és qui el presenta actualment a l'Espai d'Art Pere Pruna, del 28 de novembre del 2007 al 17 de febrer del 2008.

L'exposició consta de la sèrie completa dels 12 olis –de 50 x 61 cm– que il·lustren la cançó popular castellana *El milagro de los pájaros*, un relat en versos que ballen per totes bandes però que, al cap i a la fi, és encisador com tantes altres *al-leluies* ingènues. La cosa va d'un miracle de Sant Antoni de Pàdua quan tenia vuit anys. El tema i l'expressió artística s'ajusten perfectament i és molt probable que no hi hagi ningú més indicat en el panorama artístic català que Ramiro Fernández per cantar, amb la seva pintura, aquesta cançó. Quan les dotze teles van ser exposades a la Galería Estampa de Madrid, van ser adquirides immediatament, i ara per poder-les exposar de nou juntes han viatjat des de Lisboa i altres racons del món a Montserrat; l'esforç, però, ha valgut la pena. A més, el petit i miracler Antoniet de Pàdua ha vingut acompanyat d'una Moreneta i una vista de la muntanya santa abonyegada que, Ramiro Fernández ha cedit gentilmente al Museu de Montserrat perquè facin companyia a l'Ocaña bigarrat de *Nigra Sun*.

Les nostres exposicions surten fora

Els Dalí a la Fontana d'Or de Girona

L'estiu del 2005 va arribar a Montserrat un conjunt d'obres d'art que integrava la donació de la Sra. Josefina Cusí, filla del farmacèutic figuerenc Joaquim Cusí i Furtunet, parent, amic i promotor del pintor Salvador Dalí durant una etapa de la seva joventut. La part més substancial d'aquesta donació estava formada per una vintena de dibuixos del cèlebre pintor, que es trobaven emmarcats formant un sol quadre. La Fundació Caixa de Girona es va interessar per fer conèixer aquest fons dalinià absolutament inèdit i aquest ha

estat l'origen de l'exposició "Dalí Inèdit. Els dibuixos de Montserrat", que es va inaugurar a la Fontana d'Or, a Girona, el 14 de setembre del 2007.

El comissari de l'exposició ha estat l'empordanès Jordi Falgàs, ja bregat en els estudis dalinians, que a més

de dirigir i orientar l'exposició, ha fet un estudi ben documentat de la col·lecció, del seu origen i la monografia de cada peça, que comporta un comentari amb els exemples semblants anteriors o posteriors. Falgàs ha tingut l'encert de connectar totes les obres que comenta amb el context que els és propi i que ell coneix perfectament, ha fet aportacions cronològiques i apreciacions que són una autèntica novetat i a més alguna esmena d'interès. No hi ha dubte que l'estudi de Falgàs i els nous dibuixos de Dalí que han sortit a la llum pública seran un punt de referència que hauran de ser tinguts en compte pels estudiosos de l'obra daliniana. Aquest estudi és el cos central del catàleg que ha editat la Fundació Caixa de Girona, que va precedir d'un altre del Director del Museu de Montserrat que explica detalladament la relació del pintor Dalí amb l'Abadia de Montserrat i les vicissituds de la donació Cusí.

La restauració dels dibuixos inèdits, duta a terme pel restaurador del MDM, va comportar la sorpresa de trobar que quatre dels dibuixos tenien altres dibuixos originals de Dalí al darrere o al suport on es trobaven enganxats, alguns d'ells de ben interessants, talment que ja no eren vint sinó vint-i-cinc. El tema de l'exposició consistia en aquests dibuixos inèdits, però en el cas de la presentació a Girona l'exposició va ser complementada amb l'altre dibuix de Dalí "Maria Carbona" 1925, ja ben conegut i que no pertany a la donació Cusí, i per la pintura de gran format "Acadèmia neocubista" 1926, 190 x 200 cm., que la donant ja havia lliurat a Montserrat el

1997. Totes les obres exposades tenien el denominador comú de mostrar al públic el món simbòlic i la confluència d'estils, d'influències i de propensions del Dalí jove, de l'anomenada Època de Madrid, ja que el primer dibuix porta la data del 1922 i el darrer del 1927.

L'exposició va suscitar un interès molt gran i el públic visitant va ser extraordinàriament nombrós i també la premsa diària i l'especialitzada se'n va ocupar abastament i amb comentaris encoratjadors.

Le Prime Donne de Ramon Casas al Gran Teatre del Liceu

En realitat l'exposició del Liceu portava el títol "L'encís de la dona. Ramon Casas al Liceu i a Montserrat" i era un acte dintre del programa organitzat pel Gran Teatre del Liceu, que no va poder celebrar el seu 150 aniversari a causa de l'incendi del 1994, i va decidir de celebrar-ne el 160. En aquesta exposició han confluït les tres entitats: el Gran Teatre, el Cercle del Liceu i el Museu de Montserrat, en una exposició monogràfica dins del Saló dels Miralls de la catedral de l'òpera a Catalunya. El tema protagonista va ser la dona en la pintura de Ramon Casas i el teló de fons, la música i l'òpera, com no podia ser altrament. El Cercle del Liceu va aportar els dotze plafons del seu cèlebre *foumair* o rotonda més l'imprescindible quadre *La Sargantain*, i el Museu de Montserrat onze olis de figures femenines.

Va actuar de comissari el P. Josep de C. Laplana, director del MDM, que va comptar amb l'ajuda tècnica del Liceu i la del MDM. L'arquitecte Garcia Fuentes va dissenyar el muntatge que suggeria un espai escènic on la llum jugava un paper molt important. El catàleg, coordinat per Mercedes Palau Ribes O'Calaghan, és un volum considerable que a més

dels textos institucionals, recull una introducció general y un estudi sobre la música i els músics en l'obra de Ramon Casas escrits pel P. Laplana, un altre del Dr. Francesc Fontbona *Les figures femenines de Casas, icona d'un temps*, i el de Mercedes Palau Ribes *Les dones de Ramon Casas*.

El risc que corria de bon antuvi aquesta exposició era la de ser una mena de bombonera, sense res de substàncios, pensada només per agradar un públic fàcil. Amb tot, no deixava de tenir gràcia el fet d'aplegar en amena societat tot aquell estol de dones de Ramon Casas: la germana i l'amant que després esdevingué la seva dona, les models franceses (Madeleine i Clo-clo) amb les flamenques catalanes i les dones elegants que freqüenten l'òpera i el teatre, les del ball de patacada i les dolces i esllanguides monges. El crític d'art Josep Casamartina va escriure un article molt agut en aquest sentit en la seva habitual Babèlia (*El País*, 20-X-2007). L'escull de la bombonera ha estat salvat per les aportacions documentals que ofereix el catàleg. La personalitat, fins ara purament nominal, de Madeleine de Boisguillaume –la dona de portada d'aquesta exposició– ha assolit vida i ara sabem qui era aquesta dona que va ser model de Casas i de Rusiñol, però també de Toulouse Lautrec, d'Alphonse Mucha, de Charles Léandre. Coneixem la promesa secreta de Ramon Casas, Emília Huet Bas (1873-1908), que ell va pintar diverses vegades i que fins ara era desconeguda i els seus quadres titulats amb noms genèrics o inexactes. Però per damunt de tot, el catàleg per una banda i l'exposició per l'altra han reeixit a recrear el context on les figures femenines del pintor tenen sentit i obtenen vida.

Aquesta exposició, que ha significat una compareixença del MDM al cor de la Rambla barcelonina, ha gaudit d'un gran concurs de públic i moltes personalitats, també les oficials, que van visitar Barcelona entre el 20 de setembre i el 21 d'octubre van ser obsequiades amb la visita a aquesta exposició.

Els Piranesi a l'Arqueològic de Tarragona

Cada itinerància imprimeix una fesomia especial a cada exposició. La dels Piranesi de Montserrat al Museu Arqueològic de Tarragona ha significat més aviat una transfiguració o metamorfosi. Francesc Tarrats i Pilar Sada han reeixit a crear un discurs entre les estampes de Giovanni Battista Piranesi i escultures i fragments d'arquitectura romana

procedents de l'antiga Tàrraco que posa en evidència la romanitat de la nostra terra i la veritat de les estampes de Piranesi. El muntatge de l'Arqueològic és elegant, sobri i emotiu.

Es va inaugurar el vespre del 16 de novembre del 2007, amb la presència dels directors del Museu de Montserrat i del Nacional Arqueològic de Tarragona Francesc Tarrats, i també del comissari Artur Ramon Navarro. L'exposició s'acaba el 27 de gener del 2008.

Per aquesta exposició ha estat editat un catàleg nou, més petit que l'anterior però també de molt bona qualitat gràfica i amb uns articles nous i molt bons de Francesc Fontbona, Artur Ramon Navarro i Josep Anton Remolà Vallverdú.

Préstecs, ambaixades i ambaixadors

Per a un museu, el préstec d'un quadre és un tema molt delicat. A l'obra no li fa cap bé i difícilment torna millor que quan en va sortir. L'obligació primera i fonamental d'un museu és la conservació del seu fons, per això hem de ser i som molt primmirats al moment de signar un préstec. Amb tot, aquestes actuacions també poden tenir els seus avantatges. Primerament un préstec ens obliga a fer un control seriós tècnic de l'estat de l'obra a càrrec del nostre restaurador Samuel Mestre, que a partir d'aquest moment, ja no l'abandonarà. Ell o la Conservadora Eva Buch l'acompanyaran durant els

viatges i s'asseguraran de les condicions correctes en què es trobarà l'obra prestada fins que torni al MDM. Aquest seguiment, que en alguns casos podria ser considerat anti-pàtic, ha de ser, i ho és gairebé sempre, una ocasió molt bona i enriquidora de contacte humà i professional amb el personal de la institució que rep el préstec. Per aquest motiu, quan les exposicions tenen el nivell desitjat i sempre que podem, accedim als préstecs, que es converteixen en ambaixades de cultura i d'amistat. Els nostres correus són conscients d'aquesta mena de legació que reben. Per aquests motius titulem aquest apartat amb els noms emblemàtics ambaixades i ambaixadors. (JdCL - EB)

ARQUEOLOGIA

- **Santiago de Compostel·la**, abril-juny 2007, Exposició "La Cultura europea del siglo X".

Pedra amb inscripció commemorativa de la fundació del Monestir de Santa Cecília de Montserrat.

PINTURA ANTIGA

- **Múrcia**, febrer-agost 2007, Exp. "Salzillo, testigo de un siglo". Museu Salzillo, **Paolo Domenico Finoglio**, *La missa de Sant Felip Neri*.
- **Madrid**, març-abril 2007, Exp. "La Justicia en el arte". Fundación Carlos de Amberes, **Franz Francken**, *Ecce Homo*.
- **Barcelona**, setembre-desembre 2007, Exp. "L'art a la Venècia dels segles XVII i XVIII". Fundació Caixa Catalunya. La Pedrera, **Antonio Balestra**, *Sagrada Família*.

PINTURA I ESCULTURA CATALANA DEL XIX-XX

- **Cleveland – Nova York**, setembre 2006 – juny 2007, Exp. "Barcelona and Modernity: Gaudí to Dalí", Cleveland Museum of Art i Metropolitan de Nova York, **Ramon Casas**, *Madeleine*. **Santiago Rusiñol**, *Cafè de Montmatre*. **Isidre Nonell**, *Pobres esperant la sopa*.
- **Vilanova i la Geltrú**, desembre 2006 – març 2007, Exp. "Mir a Vilanova". Biblioteca Museu Víctor Balaguer, **Joaquim Mir**, *Afores de Vilanova*.
- **Barcelona**, novembre 2006 – març 2007, Exp. "El món d'Anglada Camarassa". Fundació La Caixa, CaixaForum, **Anglada Camarassa**, *Champs Élysées*.

- **Tarragona**, desembre 2006 – febrer 2007, Exp. "Francesc Gimeno, un artista maleït. Sala d'exposicions de la Fundació Caixa Tarragona, **Francesc Gimeno**, *La petita i el bon companyó*.

- **Saragossa**, octubre 2006 – abril 2007, Fundació Caixa Catalunya. La Pedrera – Edifici de la Lonja, **Pau Gargallo**, *Segadora* (escultura de bronze).

- **Sant Sebastià**, juliol 2007 – setembre 2007, Sala Kubo. Kutxaespacio, Exp. "Gargallo", **Pablo Gargallo**, *Dona ajupida* (dibuix), *Segadora* (escultura de bronze).

- **Madrid**, octubre – desembre 2007, Exp. "El retrato moderno en España", Fundación Santander Central Hispano. Academia de San Fernando, **Isidre Nonell**, *Assumpció*.
- **Torroella de Montgrí – Girona**, setembre – juny 2008, Exp. "Francesc Gimeno i els paisatges de Montgrí", Museu de la Mediterrània, Museu d'Art de Girona, **Francesc Gimeno**, *Fornells*, Costa Brava.
- **Amsterdam**, setembre 2007 – gener 2008, Exp. "Barcelona, 1900". Museu VanGogh, **Romà Ribera**, *Sortida de Ball*, **RAMON CASAS**, *Abans del bany*, **Isidre Nonell**, *Els pobres esperant la sopa*, **Marià Pidelaserra**, *El pintor al seu taller*.
- **Màlaga**, octubre – febrer 2008, Exp. "Picasso de Málaga: años de aprendizaje". Casa Natal Pablo Picasso, **Pablo Picasso**, *El vell pescador* (Salmerón).

- **Madrid**, desembre – març 2008, Exp. "La noche española, flamenco y vanguardia...". Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, **Ramon Casas**, *El bandoler*, **Isidre Nonell**, *La Chata*.

Projectes que ja caminen

Al MDM, de projectes no en manquen mai, però no tots caminen. La majoria s'aturen per manca de combustible, però quan aquest està assegurat, aleshores tot rutlla a un ritme trepidant.

Els projectes a les envistes són aquests:

- L'Exposició de Primavera a l'Espai d'Art Pere Pruna estarà dedicada al pintor contemporani **Josep Lluís Jubany**, presentat pel crític d'art Josep Casamartina.
- **RECORDAR PER NO TORNAR-HI. Cent cartells de la Guerra Espanyola de l'Abadia de Montserrat.**

La secció dedicada a la Guerra Civil Espanyola de la Biblioteca de Montserrat és molt rica no solament en bibliografia, sinó també en tota mena d'impresos i fotografies. El fons principal prové de la donació, que va fer el polític Francesc Cambó, dels materials que va aplegar durant els anys que

va residir a Suïssa (1936-1939), més els que provenen del llegat pel llibreter Just Cabot establert a París, posteriorment enriquits amb altres donacions i adquisicions. El conservador d'aquesta secció, P. Marc Taxonera, va aconseguir d'adquirir a Barcelona, l'any 1966, una col·lecció de 160 cartells de la Guerra Civil Espanyola, dels quals seleccionem els més interessants gràficament i també els més expressius. Aquesta exposició com-
porta un missatge que volem comunicar: suscitar i potenciar en el públic i en la ciutadania el desig de superar més i més aquella situació traumàtica, que per res del món no voldríem que es tornés a produir, ni tan sols a petita escala.

Els grafistes d'aquells anys tenien un sentit expressiu molt accentuat; alguns d'ells són uns clàssics del grafisme, com Bardasano Monleon, Àlex Hinsberger, Goñi, Carles Fontseré, Martí Bas, i alguns d'aquests cartells són autèntiques obres mestres en el seu gènere.

Aquesta exposició ocuparà la Sala Daura durant la propera primavera, entre març i juny. Actuarà de comissari el P. Marc Taxonera, ajudat d'un equip d'especialistes.

- L'exposició que demana més esforç i la que requereix un muntatge més especial és la que està programada per al proper estiu i que omplirà les dues sales disponibles per a les exposicions temporals. El títol podria ser **Donants i donacions al MDM** i constarà de 160 peces seleccionades entre les principals i més representatives que ha rebut el MDM en aquests darrers 10 anys. La varietat del material i la presentació farà que aquesta exposició, que durarà des del juny a final de setembre, la farà especialment divertida i amena. Tot un àmbit estarà dedicat al *Món angèlic de la Sra. Pepita Pallé*, col·leccionista d'àngels especialment barrocs, que en morir llegà al Museu la seva col·lecció, que per manca d'espai no ha trobat encara una ocasió de ser exhibida.

La pintura abraça des de taules del Renaixement fins a la modernitat més nova. Entre els autors més coneguts de la pintura catalana del XIX podem esmentar els dos quadres de Rusiñol, un d'ells, *Claustre de Tarragona*, veurà la llum pública per primera vegada des que fou exposat el 1899 a París i un any després a Barcelona. Hi ha obra de Roig Soler, Mas i Fondevila, Joan Llimona, Enric Serra, etc. Hi haurà a més una secció d'escultura amb peces mai vistes de l'escultor Joan Roig Solé (1835-1918), l'autor de l'emblemàtica *Dama de l'ombrel·la* del Parc de la Ciutadella i altres autors del XIX i del XX. L'orfebreria tindrà també un petit apartat amb joies de Jaume Mercadé i peces de caràcter litúrgic dels orfebres Capdevila i Sunyer amb figures de Rebull, esmalts de Montserrat Mainar, etc. L'apartat del dibuix serà també important pel nombre i la qualitat de les peces, que a més d'obres singulars de gran importància (un Torres Garcia de 1898) mostrarà la donació de dibuixos originals d'Ismael Smith i els de Salvador Dalí, encara no exposats a Montserrat.

El MDM restaura

Montserrat amb la seva complexitat és ja un microcosmos. A vegades té semblances amb aquella antiga “Sereníssima República Veneciana”, petita territorialment però amb unes repercussions mundials que la fan ser molt més del que és materialment. I dintre de la “Sereníssima”, el museu és també un petit món que, naturalment, necessita també un “ministèri de sanitat” amb una planificació operativa que tingui cura de la salut del fons museístic i un “quiròfan” i un cirurgià que operi en casos de necessitat. El restaurador oficial del MDM és Samuel Mestre llicenciat en la seva especialitat a l’Escola de Belles Arts de Barcelona i amb un currículum envejable al costat de les grans figures del sector. No resideix a Montserrat, però passa visita regularment i fa les intervencions necessàries o les orienta. Aquestes són les obres principals que s’han restaurat el 2007 i de la qualitat de les quals s’ha responsabilitzat el MDM:

- **ANDREA MANTEGNA** (Padova 1431 – Mantova 1506), *El triomf de Cèsar. Els senadors*, 1486, aiguafort, paper, 26,5 x 27 cm.

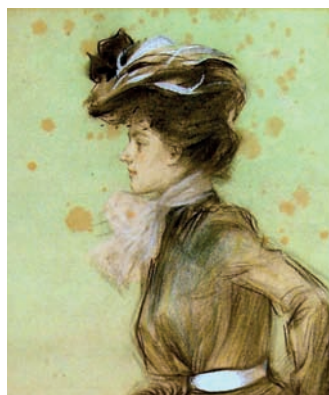
Abans de la intervenció l’obra presentava nombroses pèrdues de capa pictòrica (tinta), i també concrecions, taques d’humiditat i una zona cremada segurament per una espelma. El total de l’obra es trobava fraccionat en uns 24 elements, tots ells encolats sobre pedaços de paper verjurat. Un cop eliminada la intervenció antiga, es va realitzar una acurada neteja de tots els elements en superfície, un tractament humit de les taques i una desacidificació. Posteriorment l’obra va ésser laminada novament amb paper japó i Tyllosse MH300® i finalment les petites pèrdues de tinta es van retocar amb llapis aquarellable.

Aquesta restauració ha estat subvencionada per la Fundació Banc Sabadell.

- **RAMON CASAS** (Barcelona 1866-1932), *Chauffeuse*, 1900, carbó i pastel sobre paper, 63,5 x 41,5 cm. Donació Montserrat Carreras Jané (NR 201.620).

L’obra restava encolada sobre un fons de cartró, possiblement original, però degut al caràcter àcid d’aquest suport havien aparegut una multitud de taques de foxing arreu del paper.

El primer pas va ésser l’eliminació de l’antiga laminació, per tal de poder tractar amb més precisió les taques de foxing. Un cop realitzades la neteja en sec i la humida de la capa pictòrica (pastel) i del suport paper, finalment es va realitzar una laminació sobre cartró de pH neutre, a fi de respectar el sistema original de presentació.

- **SALVADOR DALÍ** (Figueres 1904-198-) **Col·lecció de 21 dibuixos de la donació Joaquim Cusí i Furtunet.**

La restauració d’aquest vint-i-un dibuixos de Salvador Dalí va representar tot un repte, ja que tots ells es trobaven en força mal estat, causat pel sistema de presentació. Abans d’iniciar la restauració es va realitzar un estudi de les coles emprades per fixar els dibuixos sobre els fons de cartolina, i va resultar que era una cola de composició epoxi d’una duresa extrema i de difícil eliminació.

Atès que gairebé el 40% dels dibuixos presentaven esbossos originals a la cara posterior, van haver de ser sotmesos a una acurada neteja en sec o humida, i d'acord amb les diferents tècniques i qualitats de paper, vam establir els corresponents sistemes de presentació, des de la consolidació d'estrips i posterior muntatge amb pestanyes sobre fons de pH neutre, fins a laminacions totals, a causa del baix gramatge del paper original.

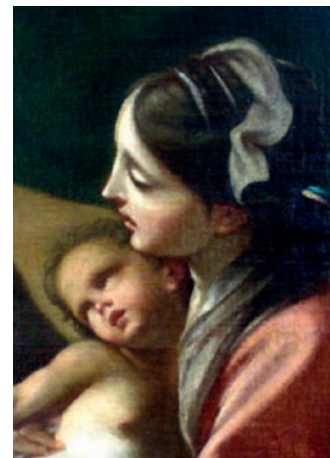
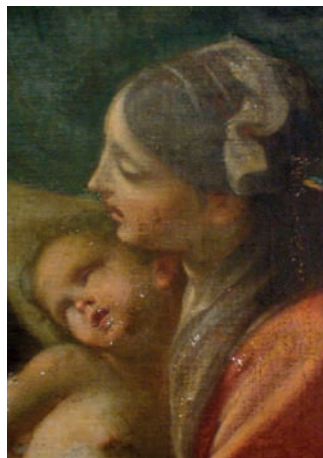
- **GIOVANNI BATTISTA CARACCILO** (Nàpols 1578-1635), *Sant Francesc en èxtasi* (c. 1620), oli sobre tela, 98 x 72 cm (NR 200.200).

L'obra presentava dos estrips molt notoris, el vernís es trobava força envellit i la tela destensada a causa d'un bastidor inadequat i de l'estat deteriorat de les vores del llenç. Un cop desemmarcada l'obra es va realitzar la neteja de la capa pictòrica, primerament eliminant la capa de vernís i posteriorment eliminant els milers d'excrements de mosca i concrecions que restaven a sota. Fou indispensable realitzar la consolidació de la capa pictòrica i posterior empaperat abans de continuar el procés. Les bandes perimetrals que s'havien afegit anteriorment es trobaven totalment deshidratades i generaven deformacions al llarg del perímetre. En conseqüència vam haver d'eliminar-les i substituir-les per unes de noves de lli del tipus Velázquez® i pasta de farina. Finalment l'obra va ésser muntada en un nou bastidor espanyol i un cop tensada es va procedir a l'eliminació de l'empaperat de protecció, l'estucat de les pèrdues, i el retoc il·lusionista.

- **ANTONIO BALESTRA** (Verona 1666 – 1740), *Sagrada Família*, c. 1700, oli sobre tela, 81 x 112,5 cm (NR 200.323).

L'obra es trobava recoberta de diferents capes de vernís amb diversos retocs que responien a restauracions anteriors. Presentava, a més, una gran quantitat de pèrdues de capa pictòrica i de fissures. Va caldre una consolidació general i després donar uniformitat amb un estucat amb base de color seguint la tonalitat original. Tant la neteja prèvia com el retoc de l'obra es va dur a terme seguint les pautes del Professor Sergio Marinelli, de la Universitat de Venècia, considerat el gran expert de l'obra de Balestra.

- **ANÒNIM FRANCÈS**, *Belle normande*, c. 1885, marbre, 63 x 33 x 27,5 cm. Donació Marcel·lí Samsó i Solé, 2007 (NR 100.585).

L'obra es trobava perfectament íntegra, afectada només superficialment per la pols i per algunes taques de greix. Per això el tractament va ser molt senzill, però atesa la qualitat del marbre i la seva blancor, va comportar un treball molt laboriós. Un cop eliminada la pols superficial amb paletina i microaspiració, i netes les concrecions amb bisturi d'alta precisió, vam actuar sobre les taques de greix tot creant una "papeta" amb pols de paper i peròxid reduït en H₂O. Després vam neutralitzar les intervencions de manera homogènia talment que la lectura de la peça esdevingués perfecta.

Les escultures de Sant Benet i de Santa Escolàstica de Clavell

Aquestes dues escultures de Jaume Clavell (1914-1997) van ser inaugurades l'abril del 1959 per l'abat Aureli per commemorar la instal·lació del nou subministrament d'aigua independent, per primera vegada en la història, de les aigües pluvials i de les minses fonts naturals de la muntanya. Va

fer col·locar aquestes dues escultures enganxades al mur a la plaça dels Apòstols, a l'entrada mateix del recinte de Montserrat.

Però el temps no perdona i els antics perns de ferro que sostenien pel darrere les dues escultures en suspensió van patir una gran corrosió i finalment, amb les pluges de tardor del 2005, totes dues escultures es van desplomar simultàniament i es van fragmentar. La secció d'obres va assignar al MDM la tasca de la restauració, que va ser especialment feixuga a causa de la monumentalitat de les peces, però la reintegració va ser impecable i l'acabament final molt plaúible. El juliol del 2007 les dues escultures van ser col·locades novament al seu lloc però amb un sistema de subjecció molt més segur que l'anterior.

El sepulcre renaixentista del Virrei Joan d'Aragó

El capvespre del 6 d'octubre del 2006, el preciós monument funerari de Joan d'Aragó va ser objecte d'un acte vandàlic, atribuït a uns escaladors desaprensus. La destrossa va afectar principalment els dos braços de la figura orant, però els desperfectes secundaris van ser múltiples. Entre el 20 i el 30 d'agost del 2007, la secció de restauració del MDM va efectuar una restauració que va comportar no solament la reparació dels danys de l'agressió, sinó també una neteja a fons, però prudent i acurada, de tot el monument funerari, una consolidació dels elements que la necessitaven i finalment una entonació general del conjunt.

Visites i visitants

El Museu té cura, en primer lloc, de les obres d'art que custodia, però aquestes obres estan en funció dels visitants, i també el personal ens sentim en funció dels visitants. Això no té res de nou i tots els bons professionals dels museus ho saben i ho fan, però els qui treballem a Montserrat ho hem de fer també per una alta raó més de fons. Sant Benet ho recomana als monjos quan parla dels hostes i els monjos ho inculquen al personal que treballa de cara al públic a les diverses seccions del Monestir: *Omnis eis exhibeatur humanitas* (que se'ls donin totes les mostres d'humanitat que calguin (RB 53). La visita al Museu constitueix un lligam del visitant amb la cultura que es propaga des de Montserrat i és desig de tots que els visitants se sentin satisfets i en surtin agraïts.

L'estadística de visitants del MDM durant l'any 2007 de manera resumida és la següent:

Visites individuals	64.454	61,38 %
Visites en grup	40.559	38,62 %
Grups per agències	35.320	
Grups d'adults en visita comentada	1.226	
Grups escolars o d'estudiants	4.013	
Per origen		
De Catalunya		25,30 %
De la resta de l'Estat Espanyol		10,31 %
Públic estranger		64,39 %
Total de visitants	105.013	

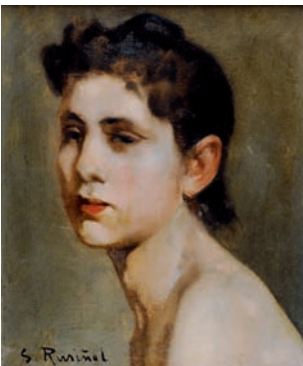
El llibre de registre

Una obra d'art o d'arqueologia no entra a formar part del fons del MDM fins que no li cau a sobre el número que li correspon, que és el que li ha estat atorgat al llibre de registre, amb el qual l'obra serà marcada físicament. Es tracta, doncs, d'una cosa molt seriosa. Al llibre de registre entren les obres que ens arriben, però també les obres acumulades que, per les circumstàncies més diverses encara no han estat registrades. En el món on ens movem és cosa sabuda que el MDM creix gairebé exclusivament per donacions, per això aquest capítol és per a nosaltres d'importància capital. Us mostrem algunes de les donacions i de les "descobertes" que durant el 2007 han entrat al llibre de registre del MDM. (JdCL)

- **Mare de Déu de Montserrat**, talla policromada del s. XVIII, 64,5 x 44 x 31 cm, ofrenada per Emili Llaveria i Fores i la Parròquia de Sant Bernat Calvó de Reus (NR 100.566).

- **L'Epitàphios Ucraïnès**, vellut brodat amb or i llenç de pintura a l'oli cosit al suport, 146 x 85,5 cm. Segle XIX. Representa l'escena del Sant Enterrament i serveix per a l'Ofici del Divendres Sant en les litúrgies de tradició bizantina. Donació Josep Casanova i Martorell (NR 600.305).

- **Josep Ricart**, *Trànsit de Sant Benet*, terra cuita, 38,5 x 33,3 x 3,7 cm. (c. 1960) Donació de l'autor (NR 100.592).

- **Santiago Rusiñol**, *La model*, 38 x 31 cm. Donació Josefina Mesalleras. (NR 201.675).

- **Joaquim Torres Garcia**, *Mercat*, llapis, 34 x 25 cm. Donació Francesc Carbó, (NR 201.675).

- **Ricard Opisso**, *Luisito el dia de la palma*, llapis, aquarel·la i tremp, 25,2 x 22,7 cm. Donació Ribera Mariné (NR 201.679).

- **Cercle barceloní de Néstor** c. 1915, *Figures*, aquarel·la i tremp, 28 x 20 cm., donació Carme Carreras Candi (NR 201.670).

- **Joan Ponç** (1927-1984), *Pax hominibus bonae et malae voluntatis*, tinta i tremp, 23 x 15,5 cm. Original trobat entre els papers d'una col·lecció de nades (NR 201.276).

- **Anònim segle XVIII**, *Paisatge ideal del Campidoglio a l'antiga Roma*, aiguatinta, 60,5 x 79,4 cm (NR 201.684).

- **Anònim segle XVIII**, *L'exèrcit d'Anníbal travessa els Alps*, aiguatinta, 59,2 x 78,5 cm (NR 201.685).

- **Anònim francès segle XVIII**, *Jesús i la pecadora a casa de Simó*, tinta, 57,5 x 85,3 cm (NR 201.686).

Coses que passen

El món dels mitjans de comunicacions funciona a batzegades. Una acció molt important pot tenir poca o nul·la cobertura perquè simultàniament hi ha una notícia més gran que l'ha arraconada i l'ha reduïda a la insignificància. O a la inversa; la petita nota d'un esdeveniment d'importància relativa enviada a la premsa, si hi ha sequera de notícies, pot congrega un eixam de periodistes, càmares i ràdios. Al MDM hi ha hagut de tot, de notícies inflades i d'altres minimitzades. Cal deixar que el món dels mitjans faci i digui, però des d'aquest informatiu cal que posem al seu lloc les coses que afecten el MDM, tot explicant el seu abast real.

• Final del periple. El Caravaggio torna a Montserrat

L'onze d'abril del 2005 el *Sant Jeroni Penitent*, de Caravaggio, va abandonar el MDM per emprendre un periple de llarga durada. Primer va ingressar al taller de restauració del Museu del Prado on va ser restaurat degudament, i durant tot l'estiu del 2006 va poder ser contemplat en l'exposició permanent d'aquell Museu. En diversos interludis va participar a l'Exposició "Caravaggio i la pintura realista europea" al MNAC, després a Sevilla i a Bilbao en la mostra "De Herrera a Velázquez", i finalment, al Museum Kunst Palast de Düsseldorf en una antològica de Caravaggio.

Durant els vint-i-un mesos que el Caravaggio ha estat fora de Montserrat es van haver d'atendre multitud de preguntes i va caldre consolar molts visitants que havien viatjat a Montserrat amb l'ànim de veure el Caravaggio. Per

això el Gabinet de Premsa de Montserrat va decidir enviar una nota als mitjans comunicant la data de l'arribada. Amb notable sorpresa del personal del Museu, el 17 de gener del 2007 ens vam veure immersos en un espectacle mediàtic, ja que la televisió i una gran cobertura de diaris i ràdios es van fer eco de la notícia del retorn del Caravaggio a casa. Però, gràcies a Déu, va haver-hi molt poca acció, perquè el quadre va arribar en bon estat i simplement el van col·locar al seu lloc de sempre. Per primera vegada en la vida, vèiem a Montserrat els colors originals del nostre Caravaggio.

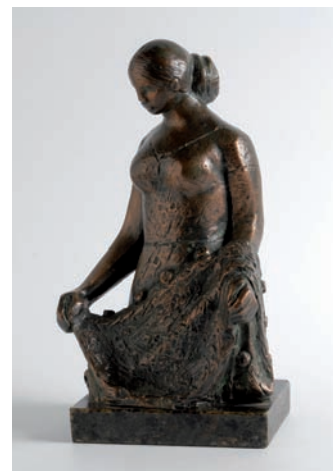
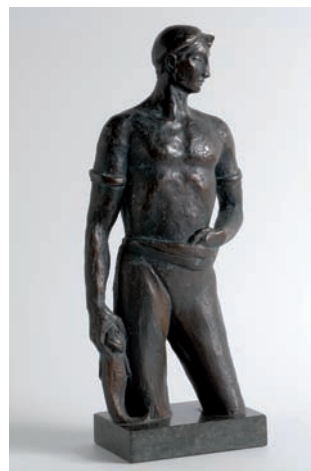
• Un altre espectacle inesperat.

El dilluns 5 de febrer teníem prevista la inspecció de l'estat de conservació de la mòmia egípcia del MDM, a càrrec dels tècnics de Stem. Sufragaven l'operació els Laboratoris Uriach. El gabinet de premsa va enviar una petita nota als mitjans i sense esperar-ho ens vam trobar que la inspecció rutinària va esdevenir notícia important transmesa per TV3. Resultat de la inspecció: la nostra mòmia necessita una vitrina climatitzada urgentment.

• El MDM i un Togores de Cerdanyola.

Tot va ser una mica tramut per Txema Romero, que actualment està tirant endavant el Museu d'Art de Cerdanyola. Primerament va aconseguir que l'Ajuntament comprés el quadre de Togores *Femme avec raisin*, després que en fes una presentació pública a la Sala d'Exposicions Enric Granados, el 2 de novembre del 2006, en la qual van intervenir el P. Josep de C. Laplana, director del MDM i el crític

d'Art Josep Casamartina i Parassols. En l'amical conversa entre el P. Laplana i l'Alcalde Antoni Morral va sortir espontàniament la proposta de fer un contracte de dipòsit d'aquest quadre, que cal comptar entre els bons de l'autor, a l'itinerari permanent del Museu de Montserrat, mentre l'Ajuntament no hagi acabat les obres de rehabilitació de Can Domènech com a Museu d'Art de Cerdanyola. La química va funcionar i el 26 de febrer del 2007 *La Femme avec raisin* de Cerdanyola va entrar al MDM on fa i rep bona companyia en el conjunt de pintu-

ra catalana. Amb aquest motiu van pujar a Montserrat l'Alcalde, la Regidora de Cultura Consol Pla i l'actual responsable del Museu d'Art Cerdanyola, que van ser rebuts per l'abat.

• L'homenatge a l'escultor J.M. Brull i les dues escultures que dona la família al MDM.

L'escultor JM Brull (1907-1995) no va trencar motlles ni va obrir nous camins, però va ser un artista molt notable i un d'aquells resistents que, en l'ambient de la postguerra i de més endavant, mantenien vius els valors del noucentisme. La seva tasca en el camp de la docència a l'Escola Industrial de Sabadell va ser enormement meritòria. Per aquest motiu amb ocasió del centenari del seu naixement, els familiars del pintor van voler celebrar una sessió acadèmica en memòria del mestre, a la qual van assistir amics i ex-alumnes, i també l'alcalde de Ripollet. El mantenidor d'aquest acte va ser Joan Rosàs, que sap molt de museus, com a funcionari inspector d'aquest sector que ell és. Les dues obres que han passat a incrementar el fons del Museu, són dignes i tenen la gràcia dels tipus populars de la nostra terra, ennoblits per l'art.

'Ιδοῦ – Ecce – Guaita quina peça!

Un penjoll noucentista de l'orfebre Jaume Mercadé

(Agraïm la informació a Albert Mercadé, besnét de l'artista, historiador i crític d'art)

Fitxa tècnica i descripció

Autor	Jaume Mercadé i Queralt (1889 - 1967)
Matèria	Or i platí de llei, esmalt al foc. Té encastada una maragda rectangular. Porta una orla de diamants talla brillant antiga encastats que forma el voraviu de les faldilles i la бага principal del penjoll. A la part inferior té un sol diamant talla brillant antiga encastat en una galeria.
Mides	77 mm x 53 mm
Pes	39 g
Any	1917
Procedència	Donació Germanes Viver Ferrer, 2006
Núm. Reg.	300.583

Es tracta d'un penjoll presentat a la primera exposició que Jaume Mercadé va fer a Barcelona, l'any 1917. Va ser un acte especialment important encapçalat per Puig i Cadafalch, president de la Mancomunitat de Catalunya. L'orfebre presentava a la Barcelona culta una esplèndida col·lecció de penjolls, fermalls, anells i collarets, alguns dels quals havien estat realitzats amb la col·laboració del pintor noucentista Francesc Vayreda. Vayreda i Mercadé havien estat companys d'estudis a l'Escola d'Art de Francesc d'A. Galí entre 1910 i 1915, on a més dels principis noucentistes també eren tinguts en alta consideració alguns elements neobarrocs com ens mostra aquest penjoll: cornucòpies o corns de l'abundància i cistells carregats de fruita.

Albert Mercadé cita un escrit del seu besavi que explica l'origen d'aquest gust, tan propi de la joieria noucentista catalana en la seva primera etapa. Joaquim Folch i Torres va deixar que els joves orfèvres Ramon Sunyer i Jaume Mercadé observessin i estudiessin el Llibre de Passanties de l'antic gremi d'argenteres.

Albert Mercadé subratlla encara aquestes dues característiques de les joies del seu avantpassat: l'orfebre es complau a jugar amb els colors, com feia en la seva pintura, servint-se de la pedreria i dels esmalts i a més dissenya les figures amb la perfecta eurítmia noucentista.

περί τῶν τέχνων – de artibus – qüestions d'art

Urmeneta i Buena Fuente

Al fòrum de diàleg del MDM, que alguns anomenen amb certa ironia el *symposion* platònic, comentem habitualment l'actualitat artística, la dels museus i la de les exposicions. En aquest fòrum hi ha persones molt diferents i d'edats variades, des dels vint-i-sis anys fins als setanta i tants. Darrerament hem mantingut un debat *on line* motivat per l'exposició *Hell and Heaven* d'Andreu Buena Fuente i Mikel Urmeneta a la Galeria Senda. Ens ha calgut aguditzar l'enginy i ha sortit de tot, però també ens hi hem divertit.

Els partidaris de l'art eminentment seriós, un art de valors, de profundes recerques, amb un domini magistral de l'ofici, van titllar aquesta exposició d'un intent mediàtic de cridar l'atenció i els autors, una mena d'intrusos o profans. Aquesta era una opció extrema, a partir de la qual hi havia també molts matisos dignes de ser tinguts en compte.

El P. Laplana, que en art sempre cita aforismes antics, no parava d'esmentar allò de sant Tomàs *pulchra sunt quae visa placent* (les coses belles són aquelles que agraden quan les veus), una sentència que diu molt però que, segons com, no diu res, ja que remet al pur subjectivisme, com aquell popular “de gustos no hi ha res d'escrit”. El diàleg va encaminar-se sobre el lloc que pot tenir l'humorisme, la ironia, i fins i tot el sarcasme en l'art. L'art massa seriós tendeix a institucionalitzar-se i a fortificar-se en un sistema i no està malament que uns “estranyos”, que tenen gràcia i que han establert una profunda sintonia amb la societat, diguin la seva i que s'expliquin també plàsticament. L'art també és joc i aquest art també expressa altres valors, potser efímers o potser no.

Al darrere sempre hi ha la sospita del diner, però ni Buena Fuente ni Urmeneta necessiten guanyar-se la vida d'aquesta manera, i la Galeria Senda encara menys. El debat no va acabar amb escac i mat, sinó “en taules”, com sempre.

La Redacció

Υγίαίνε – Valeté – A reveure!

Som conscients que la utilització de les llengües clàssiques i el mateix títol El Propileu pot produir estranyesa, però té la seva explicació. El motiu no és ni molt menys el caràcter eclesiàstic que pugui tenir el MDM, sinó que el grec i el llatí equivalen a una declaració de principis. Ens sentim arrelats al món grec i romà i als valors que va generar aquella cultura, que en substància, informada després pel cristianisme, és la nostra cultura occidental. Fem nostres els valors de la ponderació, la mesura, l'ordre, la proporció, la diafanitat, la racionalitat, la curiositat, l'afany d'ampliar horitzons mentals i vitals sense deixar de ser el que som, en resum la *politeia* o la civilitat de persones lliures que dialoguen obertament al fòrum o a l'àgora i parlen *de omni re scibili* (de tota cosa susceptible de ser coneguda).

Per això, de la mateixa manera que us hem saludat amb un: “Benvinguts al Propileu”, ara ens acomiadem de vosaltres, en aquest primer número de l'informatiu del MDM, amb una altra expressió familiar: “Entesos?”

Una salutació ben cordial.

Josep de C. Laplana

Director del Museu de Montserrat

VITALICIO SEGUROS

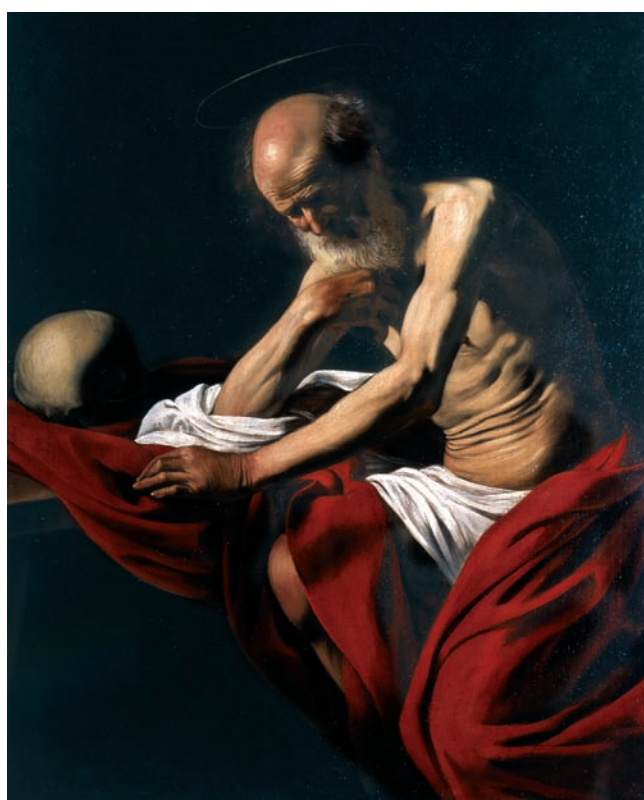
LA MILLOR COBERTURA PER EXPOSICIONS D'OBRES D'ART

www.vitalicio.es

Per garantir a tot risc el patrimoni artístic, tant en l'exposició com en les operacions de **transport**, **manipulació** i **embalatge**, confïi en Vitalicio Seguros, 125 anys d'experiència i amb el suport internacional de Grupo Generali, una de les asseguradores més grans del món.

Vitalicio Seguros, asseguradora del transport de les obres d'art del Museu de Montserrat.

Sant Jeroni penitent (c. 1605)

Oli sobre tela, 140,5 x 101,5 cm

Michelangelo Merisi da Caravaggio (1571-1610)

Edició	Museu de Montserrat
Director	Josep de C. Laplana
Redacció	Josep de C. Laplana Eva Buch Sandra Rosas
Consell de redacció	J. Corredor-Matheos Francesc Fontbona de Vallesclat Joan Rosàs Reverter Josep Casamartina Alex Mitrani Jordi Falgàs Josep Maria Garcia Fuentes Lluís G. Turell
Secretaria	Sandra Rosas

Disseny gràfic	victoroliva@grafisme.com
Fotografies	Dani Rovira
Correcció de textos	Just M. Llorens
Administració	Museu de Montserrat 08199 Abadia de Montserrat Tel. 00 34 938 777 745 Fax 00 34 938 777 736 elpropileu@larsa-montserrat.com
© Salvador Dali, Fundació Gala-Salvador Dali, VEGAP, Barcelona, 2008 - © Santiago Rusiñol, VEGAP, Barcelona, 2008 - © Joaquin Torres-Garcia, VEGAP, Barcelona, 2008 Els articles signats expressen solament l'opinió dels seus autors.	
Impressió	ELECÉ, S.A. (Terrassa)
Dipòsit legal	B-10.021-2008